

20
godina

B( )Š

Beogradska
otvorena
škola

MUSTRA

unapređenje saradnje
poslodavaca i srednjih stručnih
škola u Beogradu

Decembar 2013. godine

REZIME

Neusklađenost obrazovnih profila i ponude sa potrebama tržišta rada predstavlja dugoročni i sistemski problem u Srbiji. Ovaj proces za posledicu ima visoku nezaposlenost i zabrinjavajuće rastuću nezaposlenost mladih. Socio-ekonomski razvoj Srbije u velikoj meri zavisi od kvaliteta i dostupnosti radne snage. Problem nedovoljne saradnje između donosilaca odluka u obrazovnoj politici i poslodavaca je jasno prepoznat i od 2001. godine rešavan sa promenljivim uspehom i rezultatima. Srednje stručne škole nisu na sistemskom nivou povezane sa poslodavcima svojih učenika i njihovo angažovanje u organizaciji učeničke prakse drastično varira od slučaja do slučaja. Poslodavci, sa druge strane, nisu u mogućnosti da dođu do potrebnih radnika sa srednjom stručnom spremom, i u većini slučajeva, ne raspolažu kapacitetima, resursima i vremenom za njihovu dodatnu obuku i uvođenje u radno okruženje. Ovo za posledicu ima značajan broj nepopunjenih radnih mesta. Unapređenjem učeničkih praksi se stvara održivi i delotvorni okvir za saradnju srednjih škola i poslodavaca i doprinosi daljem usaglašavanju sistema obrazovanja i tržišta rada u Srbiji.

Ukoliko želimo srednje stručno obrazovanje koje je primenljivo, kvalitetno i relevantno neophodno je:

- a) Unaprediti i primeniti postojeći strateški i normativni okvir u oblasti srednjeg stručnog obrazovanja**
- b) Unaprediti programe učeničkih praksi**

NEUSKLAĐENOST SISTEMA SREDNJEG STRUČNOG OBRAZOVANJA I TRŽIŠTA RADA

Budžetska izdvajanja za prosvetu niska su i sa samo 20% ionako niskih sredstava (80% odlazi na plate zaposlenih) ne može se očekivati ozbiljniji razvoj, ubrzavanje reforme i uticaj na društveno-ekonomski razvoj Srbije, ali se **unutar sistema stručnog obrazovanja mogu ostvariti promene u osposobljenosti mladih za rad koje ne zahtevaju nova finansijska ulaganja.**

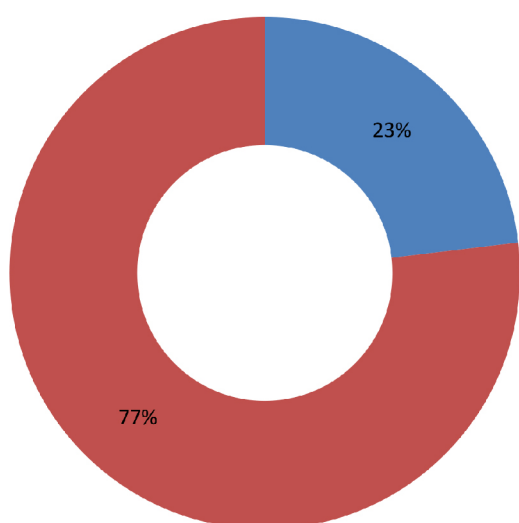
Problem neusklađenosti obrazovnih profila i ponude sa potrebama tržišta rada ima u Srbiji višedecenijsku istoriju koja je rezultovala visokom nezaposlenošću strukturne prirode i, posebno, rastućom, zabrinjavajućom, stopom nezaposlenosti mladih. Neusklađenost ponude

obrazovnih profila i potreba tržišta rada je jedno od sistemskih pitanja koje se postavlja kako u kontekstu razvoja obrazovanja tako i u okvirima primene aktivnih mera zapošljavanja. To je i osnovno pitanje svakog socijalnog dijaloga u oblasti srednjeg stručnog obrazovanja.

Problem neusklađenosti veština i znanja stečenih u okviru srednjeg stručnog obrazovanja sa potrebama tržišta rada utiče na niz ekonomskih i socijalnih problema: budžetski izdaci za školovanje koje ne vodi zapošljavanju, nepripremljenost mladih za prelaz iz obrazovanja u svet rada i tržišnu utakmicu, nedostatak traženih veština i kompetencija potrebnih za rad.

U ovogodišnjem Izveštaju o napretku Srbije u procesu pristupanja Evropskoj uniji za 2013. godinu Evropska komisija ističe da se ne čini dovoljno u pogledu stabilizacije i reforme privrednog sistema u Srbiji, fiskalne stabilnosti, rekordno visoke nezaposlenosti u 2012. godini kao i da su posebno ugrožene grupe mladih i onih koji su dugo bez posla. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku iz aprila 2013. stopa nezaposlenosti mladih od 14 do 24 godine iznosi 49,7%, a **od osoba koje spadaju u kategoriju dugoročno nezaposlenih lica 76,9% je sa srednjim obrazovnim nivoom**. Svakako da je porast nezaposlenosti uzrokovan i aktuelnim ekonomskim okolnostima kao što je kriza. Ipak deo uzroka nezaposlenosti leži i u neusklađenosti sistema srednjeg stručnog obrazovanja i potreba tržišta rada.

Ova neusklađenost u velikoj meri počiva i na nedostatku saradnje srednjih stručnih škola i poslodavaca.

Dugoročno nezaposlena lica u Srbiji

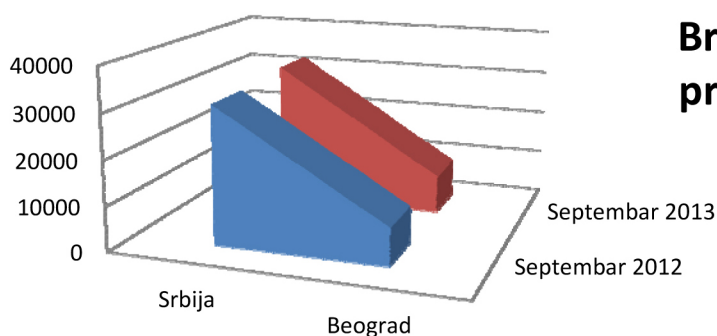
- Dugoročno nezaposlena lica sa drugim obrazovnim nivoima
- Dugoročno nezaposlena lica sa srednjim obrazovnim nivoom

NEDOVOLJNA SARADNJA POSLODAVACA I SREDNJIH ŠKOLA

Srednje stručno obrazovanje u Srbiji godinama unazad obuhvata znatan broj mladih. Prema najnovijim podacima prosvetnih vlasti u Srbiji je od ukupno 307 obrazovanih profila aktivno 267. Prema podacima iz školske 12/13. god. udeo učenika/ca koji pohađaju srednje stručne škole iznosio je 75,66% (212.233 upisanih) i to *ekonomija, pravo i administracija* (14,09% / 39.532 učenika/ca), *trgovina, turizam i ugostiteljstvo* (8,86% / 24.864 učenika/ca). Reforma srednjeg stručnog obrazovanja između ostalih dala je ogledne profile: poslovni administrator, finansijski administrator, komercijalista, bankarski službenik i službenik u osiguranju (koji su nedavnom odlukom Saveta za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih spojeni u jedan profil). U oblasti trgovine, turizma i usluga uvedeni su sledeći ogledni profili: turistički tehničar, kozmetički tehničar, konobar, kuvar, poslastičar. Kod oglednih profila koriste se drugačiji kurikulumi i realizuje više časova praktične nastave.

Ekonomija Srbije i njen razvoj u velikoj meri zavise i od kvaliteta i dostupnosti radne snage. Poslodavci ne mogu da dođu do potrebnih radnika sa srednjom stručnom spremom, i u većini slučajeva nemaju kapacitete, vlastite resurse, niti vremena za njihovu dodatnu obuku, što već niz godina ima za posledicu značajan broj nepopunjenih radnih mesta. U aktuelnoj ekonomskoj situaciji ova pojava nije zanemarljiva.

Nezaposlenost utiče na rast siromaštva, posebno u segmentu populacije mladih, kao i na sve više opadajuću stopu nataliteta. Sudeći prema podacima sa evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje - Filijale za grad Beograd, koja ne mora nužno da odgovara pravom stanju na tržištu rada zbog zastupljenosti sive ekonomije, čini se da se broj nezaposlenih koji prvi put traže posao sa IV stepenom stručne spreme u Srbiji i Beogradu uvećava, te je sa 30.940 u septembru

Broj nezaposlenih koji prvi put traže posao

	Srbija	Beograd
■ Septembar 2012	30940	8330
■ Septembar 2013	32016	8539

2012. (8330 u Beogradu) uvećan na 32016 u septembru 2013. godini (8539 u Beogradu). Ovom porastu je doprineo pre svega nizak stepen privredne aktivnosti dodatno oslabljen aktuelnom ekonomskom krizom, ali i nedovoljna saradnja sistema obrazovanja i tržišta rada.

Nedostatak saradnje između donosilaca odluka u oblasti obrazovne politike i poslodavaca je jasno prepoznat i od 2001. godine i rešavan sa različitim uspehom i rezultatima.

Ministarstvo prosvete bilo je posvećeno njegovom rešavanju kroz reformske programe usmerene na srednje stručno obrazovanje. Sprovedeno je više velikih projekata (2 CARDS i 2 GOPA projekta, GTZ) čiji je cilj bio **institucionalno osnaživanje** Ministarstva za sprovođenje kurikularne reforme SSO i **uvođenje novih oglednih, obrazovnih profila** u skladu sa potrebama privrede. Od 2001. sve su prisutnije inicijative poslodavaca, u saradnji sa Privrednom komorom Srbije, Nacionalnom službom za zapošljavanje i u saradnji sa NVO, koji traže dalje institucionalisanje dijaloga i saradnje sa kreatorima obrazovne politike, od republičkog do lokalnog nivoa, što je u saglasnosti sa opredeljenjima sadržanim u Strategiji razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine. Neke od inicijativa Privredne komore Srbije bile su na primer pilot projekat pokretanja Sektorskih veća, zatim osnivanje Saveta partnera za doživotno preduzetničko obrazovanje. Iako primeri dobre prakse ove inicijative nažalost nisu prevazišle pilot fazu. Predstavnici poslodavaca Savet za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih i rad Sektorskih veća, što je dalo izvestan doprinos, ali zbog sporosti reformskih procesa nije značajnije unapredilo zadovoljstvo poslodavaca kvalifikacijama mladih koji izlaze iz srednjeg obrazovanja.

Prema *Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* osnovan je Savet za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih čija je jedna od nadležnosti da prati, podstiče i usmerava aktivnosti koje povezuju obrazovanje i zapošljavanje i njihov uticaj na privredni razvoj. U okviru Centra za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih pri Zavodu za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, na inicijativu Privredne komore Srbije formirana su Sektorska veća, stručna i savetodavna tela za 4 sektora privrednih i društvenih delatnosti čija je glavna uloga iskazivanje potreba za kvalifikacijama na tržištu rada u Srbiji i utvrđivanje Nacionalnog okvira kvalifikacija. Iako aktivna tokom 2012. godine Veća su prestala da funkcionišu u 2013. godini.

Novina oglednih profila (45 od ukupno 307) bila je i veći broj časova praktične nastave, a učnička praksa je sprovedena u školskim kabinetima i radionicama ali i kod poslodavaca, i inkorporirana je u kurikulume. Nedovoljan broj ovako koncipiranih obrazovnih profila nažalost nije mogao ozbiljnije da utiče na kvalitet i ponudu radne snage sa srednjom stručnom spremom u Srbiji.

Iako Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, kao ni novi Zakon o srednjoj školi to ne sprečavaju, srednje stručne škole nisu na sistemskom, već na nivou pojedinačnih inicijativa¹ povezane sa potencijalnim poslodavcima svojih učenika i njihovo angažovanje u organizaciji praktične nastave i profesionalne prakse kao i iskustva su različita. Još uvek nisu izvršene korenite promene u načinu organizovanja i izvođenja praktične nastave kod poslodavaca i profesionalne prakse.

Poslodavci radije zapošljavaju mlade sa radnim iskustvom koji imaju razvijenije veštine i transferabilne kompetencije, što skraćuje vreme uvođenja u posao i olakšava adaptaciju na poslove i radno okruženje. Preko 90% privrednih subjekata u Srbiji spada u kategoriju mikro i malih preduzeća što treba imati u vidu pri proceni kako njihovih potreba i zahteva u pogledu kompetentnosti kandidata za zapošljavanje, tako i u proceni njihovih kapaciteta i resursa za pružanje usluga učeničke prakse i uvođenja novozaposlenih u posao. Dobro koncipiran program profesionalne prakse koji bi se *nadovezivao* na kvalitetniju praktičnu nastavu sprovedenu u školi, u savremeno opremljenim kabinetima, u značajnoj meri bi umanjio navedene probleme.

Iako pružaju najdirektniju mogućnost za susret srednjoškolaca i poslodavaca, praktična nastava i profesionalna (radna, učenička) praksa se često izvode na način koji nije odgovarajući i ne daje očekivane efekte u vidu usvajanja veština i razvoja kompetencija. **Kreiranje jednog praktičnog, održivog mehanizma saradnje srednjih škola i poslodavaca u izvođenju praktične nastave i učeničkih praksi doprineće boljoj usklađenosti sistema srednjeg stručnog obrazovanja i tržišta rada i naposljetku povećanju zapošljivosti mladih.**

PARTICIPATIVNI PRISTUP PRILIKOM KREIRANJA PROGRAMA I PLANA PRAKSI DONOSI BOLJE REZULTATE

Ovaj nacrt Sažetog predloga praktične politike nastoji da da doprinos unapređenju usaglašavanja sistema obrazovanja i tržišta rada razvojem i jačanjem **mehanizama za bolju saradnju srednjih škola i poslodavaca, naročito u pogledu organizacije i izvođenja praktične nastave i prakse.** Do formulacije ovog mehanizma se došlo kroz participativan dijaloški proces zainteresovanih strana: predstavnika institucija, srednjih stručnih škola, poslodavaca i poslodavačkih udruženja i komora, koji se bave oblastima finansija/ekonomije i usluga/turizma.

---

¹ U kurikulumu oglednih profila bila je predviđena praksa i kod poslodavaca, dok je taj model sticanja veština i kompetencija primenjivan u stručnim školama koje nisu imale uslove za realizaciju praktične nastave u kabinetima. U saradnji sa Zavodom za unapređenje obrazovanja i vaspitanja obučeno je 380 nastavnika za mentore prakse. Njihov broj je tokom godina drastično smanjen, ali je ovaj vid prakse ostao na sporadičnom nivou.

SREDNJE STRUČNO OBRAZOVANJE KAKVO ŽELIMO: PRIMENLJIVO, KVALITETNO, RELEVANTNO

Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. daje viziju po kojoj obrazovanje u Srbiji treba da bude koncipirano u skladu sa očekivanim dugoročnim ekonomskim, socijalnim, naučno-tehnološkim, kulturnim i drugim aspektima razvoja društva u celini i razvojem stvaralačkih i radnih potencijala i kvaliteta života svakog građanina Republike Srbije, a srednje stručno obrazovanje treba da obezbedi svakom pojedincu da stekne znanja, veštine i stavove – stručne kompetencije radi efikasnog uključivanja u svet rada i nastavka školovanja.

TREBA PRIMENITI I UNAPREDITI POSTOJEĆI STRATEŠKI I PRAVNI OKVIR U OBLASTI SREDNJEG STRUČNOG OBRAZOVANJA

Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020 ističe: neophodnost *razvoja sistema akreditacije i sertifikacije poslodavaca* kod kojih se realizuje praktična nastava; donošenje zakonske i podzakonske *regulative za finansijsku stimulaciju* poslodavaca u čijim se privrednim društvima realizuje praktična nastava; uključivanje bar 10% poslodavaca u rad sektorskih veća, ispitnih komisija i u realizaciju praktične nastave.

Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. usvojena je krajem 2012. ali još uvek nije izrađen i usvojen **Akcionni plan** sa definisanom dinamikom sprovođenja i resursima koji su za to neophodni. Nedostatak Akcionog plana i mehanizama za implementaciju ove Strategije kritikuje i Evropska Komisija u Izveštaju o napretku iz 2013. godine. U nedostatku Akcionog plana i drugih mehanizama sprovođenja ne vidi se kako će se raditi na rešavanju problema koje je Strategija pobrojala, između ostalog tu je i nerešen problem obezbeđenja kvaliteta praktičnog dela nastave van škole, pri čemu nema akreditovanih radnih mesta i instruktora za obavljanje radne prakse, niti podsticaja privrednih društava da obezbede kvalitetnu praksu učenicima, a nedovoljan broj poslodavaca je zainteresovan za ovakav oblik saradnje sa obrazovanjem. Sektorska veća pri Zavodu za unapređenje obrazovanja i vaspitanja nisu formirana za sve delatnosti, već samo za 4, te se time opet stalo na pola puta sa reformskim procesom. U Srbiji ne postoji Nacionalni okvir kvalifikacije za celoživotno učenje, iako se njegovo donošenje čeka već duže vreme iako je bilo predmet brojnih projekata.

Škole su zadovoljne reformisanim profilima koji privlače najbolje učenike, dok poslodavci, naročito u sektoru finansija, ističu da ne viđaju često maturante koji su završili ogledne profile jer uglavnom odlaze na fakultete (po nekim istraživanjima blizu 90%).

Istraživanja pokazuju i da dosta poslodavaca ima primedbe na rad novozaposlenih mladih kadrova i to 28% poslodavaca u trgovinskoj delatnosti i čak 46% u finansijskim delatnostima. Poslodavci ističu da novozaposlena mlada lica ne poseduju stručna znanja i kompetencije, kao i meke veštine koje je moguće lako steći kroz radno iskustvo.

Mladi i poslodavci saglasni su u oceni da znanje stečeno tokom formalnog obrazovanja ne zadovoljava, ili samo delimično zadovoljava potrebe praktičnog rada, a prema novijim istraživanjima čak 90,10% mladih razlog za to vidi u nedostatku prakse tokom formalnog obrazovanja.

U oblasti ličnih usluga u Beogradu poslodavci su vrlo zainteresovani da prime učenike na praksu, ali škole nisu ubeđene da učenici efikasno provode vreme opredeljeno za učenje kroz praksu. **U oblasti finansija** između ostalog postoji problem neusaglašenosti termina obavljanja učeničke prakse sa opterećenošću poslodavaca i mogućnostima da obezbede podsticajne radne zadatke i adekvatno mentorstvo za učenike. Poslodavci ne mogu direktno da utiču na plan i program prakse što umanjuje delotvornost prakse i motivaciju poslodavaca da je sprovode.

Strategija razvoja obrazovanja 2020. i Zakon o osnovama obrazovanja i vaspitanja daju školama autonomiju da u određenoj meri prilagode svoje planove i programe lokalnim i regionalnim ekonomskim i drugim prilikama okruženja, ali škole nisu u dovoljnoj meri upoznate sa ovom mogućnošću niti podjednako spremne da je iskoriste.

Novi Zakon o srednjoj školi (Član 30.) potvrđuje potrebu saradnje srednjih stručnih škola sa privrednim okruženjem, a predviđa i da kao podršku školama u organizaciji praktične nastave ministar propiše način njene realizacije. ***Kontinuirana institucionalna saradnja srednjih stručnih škola i poslodavaca, naročito u prilagođavanju dela obrazovnih planova i programa potrebama lokalne i regionalne privrede kao i organizovanja stručnih praksi, je neophodna da bi se unapredila efikasnost srednjeg stručnog obrazovanja i adekvatnost kvalifikacija mladih koji izlaze na tržište rada.***

Neophodna je efikasnija implementacija postojeće strateške i zakonske regulative do koje se došlo kroz participativan i konsultativan proces. Ovo je između ostalog i od značaja za proces napredovanja Srbije u Evropskim integracijama.

PRAKSA UNAPREĐUJE KONKURENTNOSTI ZAPOŠLJIVOST MLADIH

Zalažemo se za to da kreiranje i sprovođenje delotvornih obrazovnih politika, planova i programa treba da počiva na suštinskoj uključenosti svih zainteresovanih strana. Predstavnici poslodavaca i preduzetnika treba da daju funkcionalan doprinos reformi obrazovanja i saučestvuju u obrazovnom procesu. Zakonski okvir i druga regulativa treba da omoguće efikasne mehanizme za kontinuiranu saradnju i spregu privrede i srednjih škola. Planovi i programi treba da se inoviraju dovoljno često da isprate naučne i tehnološke promene koje asimilira domaće, regionalno i evropsko tržište.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE SARADNJE SREDNJIH ŠKOLA I POSLODAVACA I POBOLJŠANJE PRAKSE

Profesionalna praksa, kao direktna spona srednjoškolaca i budućih poslodavaca, treba da bude koncipirana u skladu sa potrebama i mogućnostima, kao i strateškim planom lokalnog i regionalnog ekonomskog razvoja, na način koji stimuliše poslodavce da na što bolji i adekvatniji način doprinesu razvoju kompetencija učenika. Učenici koji izlaze iz srednjeg stručnog obrazovanja treba da budu konkurentni svojim vršnjacima iz regiona i EU po nivou osposobljenosti za obavljanje posla, spremni na brzo prilagođavanje zahtevima poslodavaca i konkretnim radnim pozicijama, ali i otvoreni za celoživotno učenje i upravljanje karijerom.

U skladu sa postojećim strateškim i zakonodavnim okvirom zalažemo se za sledeće korake koji treba da doprinesu poboljšanju trenutnog stanja u oblasti srednjeg stručnog obrazovanja i zapošljavanja mladih.

SISTEMSKE PREPORUKE

- **Uspostaviti institucionalne mehanizme u cilju realizacije različitih oblika saradnje srednjih stručnih škola sa privredom.**
- Donošenje Akcionog plana za implementaciju Strategije razvoja obrazovanja 2020. postaviti kao prioritet. Ovaj Akcioni plan treba izraditi kroz participativni i konsultativni proces koji bi omogućio zainteresovanim stranama da daju konkretan doprinos definisanju mera, aktivnosti, rokova, odgovornih institucija i indikatora kojim će se meriti stepen uspešnosti. U Akcionom planu je potrebno precizirati mere u vezi sa unapređenjem saradnje poslodavaca i srednjih škola i unapređenjem prakse, nadležne za sprovođenje mera, rokove za implementaciju u predviđene troškove.

- Nastaviti aktivnosti Sektorskih veća i uspostaviti Sektorska veća i za ostale oblasti delatnosti. Unapređenje njihove delotvornosti, posebno u promovisanju dijaloga i neposredne saradnje sa privredom.
  - Usvojiti predlog dodatnih standarda kvaliteta rada srednjih stručnih škola koji se odnose i na realizaciju praktične nastave i prakse.
  - Ubrzati donošenje Nacionalnog okvira kvalifikacija za celoživotno učenje.
  - Uključivanje bar 30% poslodavaca u rad sektorskih veća, ispitnih komisija i u realizaciju praktične nastave.
- **Obezbediti unapređenje i sprovođenje zakonskog okvira za održavanje adekvatnih stručnih praksi.**
    - Donošenje zakonske i podzakonske regulative za finansijsku stimulaciju (kroz poreske olakšice) poslodavaca u čijim se privrednim društvima realizuje praktična nastava.
    - Podzakonskim aktom regulisati i razraditi način i uslove obavljanja učeničke prakse, obaveze stručnih škola i učenika, kao i poslodavaca u utvrđivanju programa prakse i njenom izvođenju.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE PRAKTIČNE NASTAVE

- **Uspostaviti lokalne forume za kontinuiranu saradnju srednjih stručnih škola sa privrednim društvima koja pružaju praksu iz odgovarajuće oblasti delatnosti.**
  - Uspostaviti stalni participativni odnos privrednih društava i poslodavaca u okviru pojedinačnih delatnosti i obezbediti transfer informacija sa lokalnog tržišta rada u srednje stručne škole na lokalnom nivou.
  - Osnovati funkcionalne partnerske interesne forume na kojima bi se:
    - rešavala sva pitanja vezana za učeničku praksu i povezivanje mladih sa svetom rada
    - predstavnici obrazovnih institucija upoznavali sa tehničko-tehnološkim i organizacionim inovacijama značajnim za delatnost i inovacije u obrazovanju
  - *Ili* iskoristiti postojeće strukture, poput zajednica srednjih stručnih škola i poslodavačkih i privrednih udruženja, koja bi se mogla funkcionalnije uvezivati i sarađivati na lokalnom nivou.

○ **Povećati relevantnost praksi i praktične nastave za učenike srednjih stručnih škola.**

- Informisati i obučiti škole za korišćenje autonomije koju omogućuje Strategija razvoja obrazovanja 2020. i novi Zakon o srednjem obrazovanju, kako bi se:
  - Unapredile kompetencije nastavnika praktične nastave putem njihovog umrežavanja i kontinuirane saradnje sa poslodavcima;
  - Podigao značaj saradnje sa poslodavcima, koristili resursi i organizacioni kapaciteti privrednih asocijacija kao što su Privredna komora Beograda, Asocijacija mikro i malih preduzeća, Unija poslodavaca...;
  - Putem uspostavljanja interaktivne mreže poslodavaca – davalaca prakse i strukovnih asocijacija stručnih škola osiguralo sistemsko učešće poslodavaca u pripremi programa stručne prakse;
- Plan i program praktične nastave i učeničke prakse treba prilagoditi mogućnostima i potrebama lokalnog tržišta rada kroz dijalog zainteresovanih strana na lokalnom ili regionalnom nivou;
- Potrebno je usaglasiti termine obavljanja prakse samogućnostima poslodavaca da obezbede podsticajne radne zadatke i adekvatno mentorstvo za učenike;
- Osposobiti nastavnike u srednjim stručnim školama za upravljanje projektima projekata kojima se omogućava osavremenjavanje opreme kabineta praktične nastave i samog nastavnog sadržaja i procesa.

○ **Unapređenje kvaliteta prakse koju obavljaju srednjoškolci.**

- Definisati kriterijume za izbor privrednih društava – poslodavaca koji treba da sprovedu učeničku praksu.
- Unapređivati mentorstvo tokom učeničke prakse kroz redefinisanje i promociju koncepta mentorstva.
- Podizanje kapaciteta mentora na učeničkoj praksi putem obuka.
- Uvesti akreditaciju i licenciranje mentora na učeničkoj praksi.
- Unapređivati kompetencije nastavnika praktične nastave putem njihovog umrežavanja i kontinuirane saradnje sa poslodavcima.
- Karijernim vođenjem i savetovanjem uticati na stvaranje pozitivnih vrednosnih stavova učenika prema praksi i sticanju veština i kompetencija potrebnih na tržištu rada kao i za celoživotno učenje.

- ○ Motivisati učenike za praksu uvođenjem različitih oblika informisanja o radu privrednih društava-poslodavaca (predavanja, tribine, virtuelna praksa, „job shadowing“, demonstracije inovacija u radu, posete školama predstavnika zanimanja i privrede...).

- **Povećati obim praktične nastave**
- ○ Preispitati postojeće programe i fond časova opšteobrazovnih predmeta u stručnom obrazovanju i uspostaviti odnos opšteobrazovnih naspram stručnih predmeta i praktične nastave koji garantuje praktičnu osposobljenost učenika za rad kao i njihovu brzu i laku adaptaciju na zahteve radnih mesta.

UMESTO ZAKLJUČKA – PORUKA

Predložene mere uvažavaju specifičnosti ekonomske situacije u Srbiji i ograničene mogućnosti veće finansijske podrške razvoju stručnog obrazovanja u skladu sa pravcima definisanim u Strategiji razvoja obrazovanja do 2020. i Strategiji razvoja stručnog obrazovanja u Srbiji. Stoga se one odnose na *korišćenje postojećih resursa* i plediraju, pre svega, na *veće korišćenje organizacionih kapaciteta* unutar sistema stručnog obrazovanja i privrednih subjekata na tržištu rada.

Pripremljenost mladih za zapošljavanje nije, i ne može biti, odgovornost samo obrazovnog sistema. Samo kroz kontinuirano prožimanje i razmenu informacija sa svetom rada obrazovni sistem može da produkuje mlade stručnjake koji će se sa lakoćom adaptirati na radnu sredinu i procese rada. Svest o tome mora biti stalno prisutna kao i stav da bez socijalno odgovornog participativnog pristupa problemima kurikuluma i učeničke prakse, ni svet rada ne može očekivati da mladi imaju ona znanja, radne i socijalne veštine i kompetencije koje su potrebne za razvoj i bolju poziciju poslodavaca na kompetitivnom i zahtevnom tržištu. Iskustva evropskih zemalja potvrđuju neophodnost uspostavljanja ovakve prakse i njenu svrsishodnost i ekonomičnost.

Neophodna je ciljana stručna i politička podrška uspostavljanju sistematske saradnje stručnih škola i privrednih društava, otklanjanje institucionalnih barijera i utvrđivanje uzajamnih obaveza i odgovornosti u sprovođenju učeničke prakse. Stručni resursi postoje i realizacija predloženog modela doprineće u velikoj meri, i za kratko vreme, promeni kvaliteta osposobljenosti mladih za rad i time uticati na njihovu veću zapošljivost.

BEOGRADSKA OTVORENA ŠKOLA SE ZAHVALJUJE PREDSTAVNICIMA SLEDEĆIH INSTITUCIJA KOJI SU UČEŠĆEM U KONSULTATIVNOM PROCESU DALI DOPRINOS IZRADI OVOG DOKUMENTA: DRUGA EKONOMSKA ŠKOLA, DUNAVSKI TURISTIČKI KLASTER, EKONOMSKA ŠKOLA NADA DIMIĆ, FARMACEUTSKO-FIZIOTERAPEUTSKA ŠKOLA, FINDOMESTIC BANKA, GRANSKI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA SRBIJE "NEZAVISNOST", KAFE „SEXY“, KAFE „SEKS I GRAD“, KLASTER ZA REVITALIZACIJU STARIH ZANATA, KOMS, KPMG, MINISTARSTVO PROSVETE, NAUKE I TEHNOLOŠKOG RAZVOJA, MINISTARSTVO OMLADINE I SPORTA, NACIONALNA SLUŽBA ZA ZAPOŠLJAVANJE, PETA EKONOMSKA ŠKOLA, PRAVNO-BIROTEHNIČKA ŠKOLA „DIMITRIJE DAVIDOVIĆ“, PRIVREDNA KOMORA BEOGRADA, PRIVREDNA KOMORA SRBIJE, PRVA EKONOMSKA ŠKOLA, SAVET ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH, SAVEZ KLUBOVA FRIZERSKIH SALONA, SAMOSTALNI SINDIKAT UGOSTITELJSTVA I TURIZMA SRBIJE, ŠKOLA ZA NEGU LEPOTE, TIM ZA SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I SMANJENJE SIROMAŠTVA, UDRUŽENJE POSLODAVACA SRBIJE „POSLODAVAC“, UNICREDIT BANKA, UNIJA POSLODAVACA SRBIJE, USAID PROJEKAT ODRŽIVOG LOKALNOG RAZVOJA, ZAVOD ZA UNAPREĐENJE OBRAZOVANJA I VASPITANJA. POSEBNO SE ZAHVALJUJEMO EKSPERTIMA JADRANKI DIMOV I DR ISKRI MAKSIMOVIĆ NA ZNAČAJNOM DOPRINOSU I PODRŠCI.

Beogradska otvorena škola projektom „MUSTRA – dijalogom do modela usaglašavanja sistema obrazovanja i tržišta rada“ nastoji da dà doprinos prevazilaženju izazova povezanih sa neusklađenošću sistema obrazovanja i tržišta rada u Beogradu, odnosno **nedovoljnom saradnjom poslodavaca i srednjih stručnih škola**. Kroz projekat se pilotira model dijaloga između predstavnika zainteresovanih strana iz dve oblasti delatnosti: *finansija/ekonomije* i *usluga/turizma*. Model dijaloga predviđa konsultativne sastanke, konsultativne radionice i diskusioni forum. Cilj projekta je unapređenje praktično političkog okvira u oblasti obrazovanja i zapošljavanja mladih kroz davanje konkretnih preporuka za usaglašavanje sistema obrazovanja i tržišta rada u Beogradu.

SOLIDAR
SUISSE

Swiss Labour Assistance SLA

20
godina

B( )Š

Beogradska
otvorena
škola